DE NIJMEEGSE STRAATHULPCOACH

Voor dak- en thuisloze mensen

Debatstuk, maart 2024

GroenLinks Nijmegen

Sander van der Goes

Stadspartij Nijmegen

Diana Krol

SP Nijmegen

Jeanette Geers

CDA Nijmegen

Marjolijn Mijling

PvdA Nijmegen

Maartje Maas

Met speciale dank aan

Berend Kooiker

Annabel Schepers

Lincy Scholten

Ine de Win

Milan Lobik

1. **Inleiding**

Nijmegen is een stad die haar inwoners zoveel als mogelijk ondersteunt en helpt als het tegenzit. We hebben een ruimhartig armoedebestrijdingsbeleid, de buurtteams zorgen voor directe zorg en we hebben gemiddeld gezien veel voorzieningen voor dak- en thuisloze mensen.

Tegelijkertijd zien we dat steeds meer mensen in de knel komen. De boodschappen worden duurder, de zorgpremie stijgt weer flink en de woningnood treft te veel mensen. Meer mensen worden dan ook dak- en/of thuisloos. Dit zijn bijvoorbeeld mensen die uit een scheiding komen of mensen die in de schulden zijn geraakt en daardoor hun huis verloren.

Met deze maatschappelijke ontwikkelingen wordt de groep dak- en thuisloze mensen ook diverser. Het traditionele, en altijd al stereotype, beeld dat iemand die op straat leeft ook altijd verslaafd is, gaat bijvoorbeeld niet meer op.[1] [2] Die toegenomen diversiteit binnen deze groep mensen, zorgt er tegelijkertijd voor dat er minder zicht is op wie dak- en thuisloos is. Mensen die zich niet melden bij de Centrale Toegang worden niet gezien. Dit zijn dus bijvoorbeeld mensen die verschillende logeerplekken hebben bij vrienden of familie, overnachten in een auto of ongedocumenteerd zijn.

Gemeente Nijmegen is zich ervan bewust dat er een grote groep buiten beeld blijft. Dit is waarom er ook werk wordt gemaakt van de ETHOS-telling, een nieuwe manier van tellen waarbij ook wordt gekeken naar de mensen die bijvoorbeeld tijdelijk onderkomen hebben gevonden, of mensen van 65+ die niet in de CBS-telling worden meegenomen.[3]

Als gemeente is het hierdoor ook steeds lastiger beleid maken. Niet iedereen wordt geholpen binnen ons bestaande aanbod. Om die mensen juist wel in beeld te krijgen én om hen de hulp te geven die zij verdienen, werken verschillende steden met straathulpcoaches.

---

[1] https://www.movisie.nl/artikel/onzichtbare-groep-dak-thuisloze-mensen-zichtbaar-maken
[2] https://www.kansfonds.nl/themas/dak-en-thuisloosheid/telling/veelgestelde-vragen-over-de-ethos-telling/
[3] https://www.kansfonds.nl/themas/dak-en-thuisloosheid/telling/veelgestelde-vragen-over-de-ethos-telling/

2. De straathulpcoach in de praktijk

De straathulpcoach, in andere steden ook wel de 'straatadvocaat' genoemd, is of was al actief in onder andere Gouda[4], Rotterdam[5], Den Haag[6] en Leeuwarden[7] en is daar, in verschillende contexten, een ombudspersoon en vertrouwenspersoon voor dak- en thuisloze mensen. Dat betekent dat de straathulpcoach de belangen van de mensen die nu niet genoeg gezien en gehoord worden inventariseert om beleid te vormen en dus zodoende fungeert als een neutrale spil tussen overheid en de straat. Dit is belangrijk, omdat we horen van dak- en thuisloze mensen en organisaties dat er een groeiende groep is die de overheid, en dus ook de gemeente, steeds minder vertrouwt. Daarom moet de straathulpcoach iemand zijn die herkenbaar en toegankelijk is; iemand met ervaringskennis, of misschien zelfs een ervaringsdeskundige.

Samenvattend biedt een straathulpcoach hoognodige persoonlijke begeleiding en wordt deze ingezet om het vertrouwen in maatschappelijke organisaties en de gemeente bij deze doelgroep te verhogen. In Nijmegen lopen verschillende programma's in het sociale domein met (deels) overeenkomende kenmerken, zoals de 'doorbraakaanpak'. Het werk van de straathulpcoach valt grofweg uiteen in drie taken:

a. Het inventariseren van de wensen en behoeften van dak- en thuisloze mensen in Nijmegen als vertrouwenspersoon en ombudsman voor de doelgroep.
b. Het bevorderen van contact tussen dak- en thuisloze mensen in Nijmegen met de gemeente en maatschappelijke organisaties.
c. Directe ondersteuning bieden aan dak- en thuisloze mensen, bijvoorbeeld door te helpen bij het aanvragen van een uitkering of briefadres als de cliënt daar recht op heeft of door mee te gaan naar een instelling.

Er is ook onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de straathulpcoach. In Leeuwarden heeft de straathulpcoach in een half jaar (in 2019) ruim 60 mensen

[4] https://www.kernkracht.nl/projecten/straatadvocaat-volwassenen/
[5] https://basisberaad.nl/site/ondersteuning/straatadvocaten/
[6] https://socialekaartdenhaag.nl/ak-organisation/stichting-straat-consulaat/
[7] https://www.straatadvocaatleeuwarden.nl

te woord gestaan, vier mensen aan onderdak geholpen, vijf mensen teruggeleid naar passende zorg, drie uithuiszettingen voorkomen en acht mensen doorverwezen naar een advocaat. Het doel werd gesteld om het werkgebied van de advocaat uit te breiden naar de hele provincie Friesland.[8]

3. **Noodzaak**

Uit gesprekken met maatschappelijke organisaties en dak- en thuisloze mensen zelf valt op te maken dat deze mensen zich vaak niet gehoord voelen en zelden een stem hebben in de lokale politiek. Dit wordt onderschreven door onderzoek.[9] Dit heeft als logisch gevolg dat hun wensen en behoeften minder zichtbaar zijn. Doordat de groep diverser wordt, is er extra behoefte aan dit inzicht om een bredere ondersteuning te kunnen bieden.

De kern van de noodzaak is dus dat de straathulpcoach mensen in contact kan brengen, bereiken en ondersteunen die niet bekend zijn bij zorgorganisaties of die tussen wal en schip vallen. Zo kan de straathulpcoach bijvoorbeeld hulp bieden bij het aanvragen van een briefadres of een uitkering aan mensen die hier zelf moeite mee hebben. Dit proces kan namelijk erg complex zijn door verschillende redenen. Sommige mensen hebben dusdanig weinig vertrouwen in de overheid dat zij niet rechtstreeks aan tafel willen komen bij de gemeente. Hierdoor blijven zij onzichtbaar voor de gemeente en de instituties, terwijl ze zich wel degelijk in Nijmegen bevinden.

‘Een straathulpcoach is een belangrijke schakel tussen dak- en thuislozen en de gemeente. De straathulpcoach kan de wensen en behoeften van deze groep beter laten horen en ervoor zorgen dat ze de juiste hulp krijgen.’

- *Ben Kregting, De Vagebond*

[8] https://projecten.zonmw.nl/nl/project/project-straatadvocaat-leeuwarden-met-raad-en-daad-op-straat
[9] Wagelaar, T. (2023). *Betekent dakloosheid stemloosheid?*(Master's thesis).

'Dit is wat ik al jaren voor elkaar probeer te krijgen. Dak- en thuisloze mensen hebben iemand nodig in de stad die een luisterend oor biedt en hen kan begeleiden en verwijzen naar passende hulp. Ook kunnen dak- en thuisloze mensen via de straathulpcoach hun wensen kan doorgeven aan de instanties zodat er dingen veranderd kunnen worden waar ook echt behoefte aan is.'

- *Mike's Coffee Crew & Jongerenlab Nijmegen*

'Straatmensen lijken soms aangeschoten wild. Rechteloos en kwetsbaar. Als iemand die het straatleven én de wereld van regels en instanties kent hen kan helpen om hun recht te halen of iets voor elkaar te krijgen, dan juichen wij dat van harte toe!'

- *Lenneke van Maren, Straatpastor bij het Kruispunt*

4. **Argumentatie**

Samenvattend: een straathulpcoach is een verbindende schakel, werkt preventief, herstelt het vertrouwen in de overheid en levert waardevolle informatie voor beter beleid. Hieronder staan die belangrijkste argumenten – met toelichting - nog eens op een rij.

a) Uit gesprekken horen wij terug dat er te weinig terugkoppeling plaatsvindt vanuit dak- en thuisloze mensen naar de gemeente aangaande hun behoeften en wensen. Het kan natuurlijk ook zo zijn de terugkoppeling er wel is, maar dat daar voor het gevoel van de persoon in kwestie te weinig mee wordt gedaan. In beide gevallen is een straathulpcoach een verbindende schakel tussen de desbetreffende persoon en de gemeente. Dit wordt ook onderschreven door wetenschappelijk onderzoek[10] [11]. De

[10] Schel, S.H.H., Van den Dries, L., & Wolf, J.R.L.M. (2022). What makes intentional unidirectional peer support for homeless people work? An exploratory analysis based on clients' and peer workers' perceptions. *Qualitative Health Research, 32*(6), 929-941. https://doi.org/10.1177/10497323221083356

[11] Van den Handel, C. (2013). Evaluatie project straatadvocaat: Evaluatie van werkzaamheden en resultaten van Motiva Straatadvocaten. *DSP-groep.* Geraadpleegd op 18 november 2023, van https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/18chamadvo_Evaluatie_project_straatadvocaat.pdf

aanwezigheid van een straathulpcoach als luisterend oor kan de positie van dak- en/of thuisloze mensen tegenover de gemeente op een positieve manier beïnvloeden

b) De straathulpcoach in bijvoorbeeld Leeuwarden helpt ook mensen die dak- en/of thuisloos dreigen te worden[12]. Dit sluit aan bij de omslag die momenteel wordt gemaakt in het sociaal domein naar preventie. Deze ambitie is verder uitgewerkt in het Nijmeegse coalitieakkoord 'Ons Nijmegen. Stad van allemaal' onder verschillende onderwerpen zoals schuldhulpverlening, jongeren en zorg in het algemeen[13]. De straathulpcoach kan dus een belangrijke rol spelen in preventie. Hierdoor kunnen persoonlijk leed op de eerste plaats en maatschappelijke kosten op de tweede plaats kunnen worden teruggedrongen. [14] De beweging naar preventie is ook landelijk ingezet, met het Integraal Zorgakkoord[15] & het Nationaal Actieplan Dak- en Thuisloosheid[16].

c) Het vertrouwen in de overheid is relatief laag bij deze doelgroep, wat als gevolg kan hebben dat veel maatregelen vanuit de gemeente deze specifieke groep mensen niet altijd bereikt. De straathulpcoach kan werken aan het verhogen van het vertrouwen en het bereiken van de juiste mensen[17]. Juist in dit kader is het van belang dat de straathulpcoach toegankelijk is. Daarom is iemand met ervaringskennis of een ervaringsdeskundige extra geschikt [18] [19].

d) De ervaringen en bezigheden van de straathulpcoach kunnen een bijdrage leveren aan de besluiten van de gemeenteraad. Op deze manier worden de belangen en noden van de groep namelijk op een meer bottom-up wijze meegenomen in het beleid, waardoor ook de raad beter in positie komt om

---

[12] https://projecten.zonmw.nl/nl/project/project-straatadvocaat-leeuwarden-met-raad-en-daad-op-straat
[13] https://www.nijmegen.nl/over-de-gemeente/burgemeester-en-wethouders/coalitieakkoord/
[14] Wolf, J.R.L.M. & Scheepers, A.L. (2022). Toekomst met een thuis. Gids voor preventie van dakloosheid. Preventie Alliantie. Nijmegen: Impuls, Radboudumc.
[15] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg
[16] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/30/nationaal-actieplan-dakloosheid-eerst-een-thuis
[17] Van den Handel, C. (2013). Evaluatie project straatadvocaat: Evaluatie van werkzaamheden en resultaten van Motiva Straatadvocaten. *DSP-groep.* Geraadpleegd op 18 november 2023, van https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/18chamadvo_Evaluatie_project_straatadvocaat.pdf
[18] Van den Handel, C. (2013). Evaluatie project straatadvocaat: Evaluatie van werkzaamheden en resultaten van Motiva Straatadvocaten. *DSP-groep.* Geraadpleegd op 18 november 2023, van https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/18chamadvo_Evaluatie_project_straatadvocaat.pdf
[19] Schel, S.H.H., Van den Dries, L., & Wolf, J.R.L.M. (2022). What makes intentional unidirectional peer support for homeless people work? An exploratory analysis based on clients' and peer workers' perceptions. *Qualitative Health Research, 32*(6), 929-941. https://doi.org/10.1177/10497323221083356

kwalitatief goede besluiten te nemen op dit onderwerp. Dit is ook een ambitie die vast is gesteld in het coalitieakkoord[20] [21].

5. Financiën

Wij stellen vier manieren voor om de straathulpcoach in Nijmegen te bekostigen. Uit navraag bij andere gemeenten blijkt dat de kosten maximaal 100.000 euro zijn per jaar. De functie wordt in andere steden ook belegd bij partners van de gemeente.

1. Via het Nationaal Actieplan Dak- en Thuisloosheid[22] van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is in de Meicirculaire van 2023[23] een decentrale uitkering toegezegd die wordt meegezonden in de Meicirculaire van 2024. Hierdoor ontvangt gemeente Nijmegen als centrumgemeente circa 1.5 miljoen euro om in de regio bij te dragen aan het tegengaan van dak- en thuisloosheid en om de positie van dak- en thuisloze mensen te verbeteren.
2. Via het Integraal Zorgakkoord (IZA)[24] ontvangt de regio een regiobudget en een transformatiebudget. Het transformatiebudget is er op gericht om zorg te veranderen, zodat deze meer in lijn komt met de doelen die het IZA stelt. In het kader van dit budget heeft Tweede Kamer ook de motie Westerveld/Bikker aangenomen, waarin het kabinet wordt verzocht om dit budget ook aan te laten wenden voor zaken in het kader van dak- en thuisloosheid[25].
3. Het regiobudget vanuit het IZA wordt aan gemeenten verstrekt via een Speciefieke Uiterking (SPUK). Regio Nijmegen ontvangt hiervoor circa 2.5 miljoen euro in zowel 2024, 2025 als in 2026[26]. Gezien de regionale

---

[20] https://www.nijmegen.nl/over-de-gemeente/burgemeester-en-wethouders/coalitieakkoord/
[21] https://www.socialevraagstukken.nl/geef-ervaringskennis-en-deskundigen-een-serieuze-positie/
[22] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/30/nationaal-actieplan-dakloosheid-eerst-een-thuis
[23] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2023/05/31/meicirculaire-gemeentefonds-2023

[24] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg
[25] https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjfsuWtmY-EAxVTxQIHHfOiAEkQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.tweedekamer.nl%2Fdownloads%2Fdocument%3Fid%3D2024D02657&usg=AOvVaw1DCTjv46HeFt-dL9BO-mlj&opi=89978449
[26] Begroting 2024-2026 SPUK IZA Rijk van Nijmegen

component van zowel bekostigingsoptie 1 als 2 en 3, kan de pilot indien succesvol regionaal worden uitgebouwd na twee jaar.

4. Verschillende subsidiepotten vanuit bijvoorbeeld de provincie of andere stichtingen.

6. **Beslispunten**

1. Verzoekt het college in samenwerking/overleg met maatschappelijke organisaties een functieprofiel van een Nijmeegse straathulpcoach samen te stellen;
2. Vervolgens een straathulpcoach die voldoet aan dit profiel aan te nemen voor een pilot-periode van twee jaar, bekostigd vanuit de uitkering gemeentefonds Nationaal Actieplan Dak- en Thuisloosheid zoals aangekondigd in de Meicirculaire van 2023[27] of vanuit het regio- of transitiebudget IZA[28], waar de Rijksoverheid, in lijn met de aangenomen motie Westerveld/Bikker ook gaat sturen op preventie van dakloosheid[29];
3. Over de werkzaamheden van de straathulpcoach jaarlijks aan de gemeenteraad te rapporteren.

[27] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/circulaires/2023/05/31/meicirculaire-gemeentefonds-2023
[28] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg
[29] https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjfsuWtmY-EAxVTxQIHHfOiAEkQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.tweedekamer.nl%2Fdownloads%2Fdocument%3Fid%3D2024D02657&usg=AOvVaw1DCTjv46HeFt-dL9BO-mlj&opi=89978449